

Ewoud Sanders

De persoonlijke noot in woordenboeken – het onderwerp dat hier vorige keer ter sprake kwam – kent een lange traditie. Over het algemeen wordt de Brit Samuel Johnson (1709-1784) beschouwd als de beschermheer van dit omstreden genre. In 1755 publiceerde Johnson, toen al een gevierd dichter, zijn *Dictionary of the English Language*. Over het algemeen is dit een keurig en betrouwbaar woordenboek, maar bij een paar trefwoorden schoot Johnson uit zijn slof. Zo schreef hij bij *pension*: ‘An allowance made to anyone without an equivalent. In England it is generally understood to mean pay given to a state hireling for treason to his country’ (Een toelage die aan iemand wordt betaald zonder tegenprestatie. In Engeland verstaat men hieronder doorgaans het honorarium voor een huurling van de staat, voor verraad aan zijn land). En bij *lexicographer* schreef hij, niet zonder zelfspot: ‘A writer of dictionaries, a harmless drudge, that busies himself in tracing the original, and detailing the signification of words’ (Een schrijver van woordenboeken, een ongevaarlijke sloof, die zich beijvert om de oorsprong van woorden op te sporen en hun betekenis te omschrijven).

Ook in gedegen Nederlandse woordenboeken zijn persoonlijke gekleurde definities te vinden geweest. De Leidse lexicograaf C. Kruyskamp, decennialang de hoofdredacteur van de Grote Van Dale, was wat dit betreft het beruchtst. ‘Dat in zaken waarvan de waardering louter een kwestie van smaak is ook de lexicograaf een persoonlijke noot mag laten horen, beschouwt de bewerkster als een onbetwistbaar recht, waarvan Samuel Johnson de beschermheer is,’ schreef hij in 1976 in het voorwoord bij de Grote Van Dale. Hij bediende zich onder meer van dit recht bij het trefwoord *popmuziek*, dat hij als volgt omschreef: ‘ben. voor zekere oorspr. op de rock-’n-roll gebaseerde, bij jeugdige en onrijpe personen in de smaak vallende, hedendaagse amusementsmuziek’. En bij *volleybal* schreef hij:

‘Door twee ploegen van zes spelers gespeeld balspel waarmee zelfs grote mensen zich wel vermaken, bestaande in het heen en weer slaan van een bal over een net.’

Ook Kruyskamps definitie van *kosmonaut* kreeg indertijd veel aandacht: ‘Een ietwat hyperbolische benaming, voor personen die een klein sprongetje in de kosmische ruimte doen, door zich b.v. naar de maan of een planeet van ons zonnestelsel te laten schieten’.

In latere drukken zijn deze definities weer geschrapt, maar zoals gezegd kom je in voorbeeldzinnen in woordenboeken ook nu soms nog een persoonlijke mening tegen, en voor advocaten pakt die opvallend vaak ongunstig uit. Zo lezen we bij *handig* in de Grote Van Dale: ‘Synoniem: gewiekst, een handig advocaat, koopman’. Bij *omhalen* (in de betekenis ‘bij het onder-

werp, waarover men spreekt of schrijft, zonder orde of maat te pas brengen’) staat ‘wat heeft die advocaat in zijn pleidooi een geleerdheid omgehaald’. En bij *krom* lezen we: ‘Die advocaat praat alles recht wat krom is.’

Inmiddels is het bijna geen verrassing meer dat

Van Dale als voorbeeldzin bij *mislukt* vermeldt ‘een mislukte advocaat’, en bij *uitkleden* (in de betekenis ‘arm maken door op zijn kosten te leven, steeds geld van hem te vorderen’): ‘Zijn advocaat heeft hem uitgekleet.’

Hadden de makers van Van Dale slechte ervaringen met advocaten? In hun privé-leven wellicht, maar voorzover bekend niet als redactie. Van Dale is verschillende keren voor de rechter gedaagd, telkens vanwege vermeende discriminatie in definities. Steeds werden die zaken gewonnen, maar kennelijk was men niet zo onder de indruk van het werk van de advocaat. Althans, dat zou je kunnen concluderen uit de voorbeeldzin bij *vuur*, want daar staat in de dikke Van Dale: ‘De advocaat heeft niet uit het vuur kunnen halen wat de cliënt voor ogen had.’

Uitgekleet door advocaat

VERANDER DE WERELD

VERZIN EN WIN

Van de meeste krantenfoto's weet u wat ze tonen – maar misschien is het heel anders dan de eerste blik laat zien.

Verzin een fotobijschrift en mail, fax of schrijf dat naar de redactie. Binnen: uiterlijk donderdagmiddag 11 september.

De scherpste, grappigste, treffendste, ontroerendste inzending wordt beloond met eeuwige roem – publicatie in het volgende *Advocatenblad* – en met een niet onaardige boekenbon. (red.)

Zie voor het adres van de redactie het colofon voorin het blad.